

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

Vesnice Krajmorie: Vliv turismu na místní obyvatelé

Veronika Poláčková

Bakalářská práce

2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika Poláčková**
Osobní číslo: **H15068**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Vesnice Krajmorie: Vliv turismu na místní obyvatelé**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem předkládané bakalářské práce bude pomocí zúčastněného i nezúčastněného pozorování a rozhovorů zjistit, jak obyvatelům ve vesnici Krajmorie ovlivňuje život fakt, že si do svých domovů během letních období ubytovávají turisty a jak toto domácí ubytování ovlivňuje vnímání soukromí a způsob života místních obyvatel. V práci bude vycházeno z odborné literatury, terénního výzkumu a z výzkumného deníku, který si autorka bude vést během pobytu v Krajmorii.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. Eriksen, T. H. 2008. Sociální a kulturní antropologie. Praha: Portál.
2. Fay, B. 2002. Současná filosofie sociálních věd. Praha: Slon.
3. Hendl, J. 2005. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál.
4. Jakoubek, M. 2010. Vojsvodovo. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
5. Smith, L.V. 1989. Hosts and Guests: The anthropology of Tourism. 2nd. Ed. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
6. Soukup, M. 2014. Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii. Praha: Karolinum.
7. Tkadlecová, T. 2010. Vývoj turismu na Černomořském pobřeží. Dk.upce. Dostupné z <https://dk.upce.cz//handle/10195/37264>
8. Válka, M. 2011. Sociokulturní proměny vesnice. Brno: Masarykova univerzita.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.

Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2017**

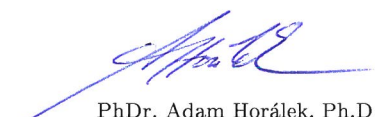
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2018**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2017

Prohlašuji:

Čestně prohlašuji, že tuto bakalářskou práci jsem vypracovala sama, s výhradním použitím pramenů a sekundární literatury, řádně citovaných v závěrečném seznamu pramenů a literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb. (autorský zákon), zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 3. 2018

Veronika Poláčková

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla hlavně poděkovat vedoucímu bakalářské práce, PhDr. Adamu Horálkovi, Ph.D. za cenné rady a komentáře, také za vstřícný přístup a podporu. Dále bych ráda poděkovala všem svým respondentům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vlivem turismu na místní obyvatele ve vesnici Krajmorie. Teoretická část vysvětluje pojmy jako turismus a turista, ale také popisuje turismus jako rozvoj. Nedílnou součástí této práce je vztah místních obyvatel k turistům. Tato práce je založena na studiu odborné literatury, kvalitativním výzkumu a terénním deníku, který jsem si během výzkumu vedla. Výzkum byl primárně prováděn u rodiny Krasimira Banova kde jsem bydlela.

Klíčová slova

Vesnice Krajmorie, turismus, vliv turismu, místní obyvatelé

Title: Krajmorie village: The Impact of Tourism on Local Population

Annotation

The bachelor thesis deals with the influence of tourism on local inhabitants in the village Krajmorie. The theoretical part explains concepts such as tourism and tourist, but also describes tourism as development. An integral part of this work is the relationship of residents to tourists. This work is based on the study of professional literature, quantitative research and field diary, which I conducted during the research. The research was primarily conducted in the Krasimira Banova family where I lived.

Key words

Krajmorie village, tourism, the impact of tourism, local population

Obsah

1	Úvod.....	13
2	Turismus a turista.....	15
2.1	Antropologie turismu.....	19
2.2	Turismus jako rozvoj?	20
3	Metodologie terénního výzkumu	22
3.1	Metody terénního výzkumu.....	22
3.2	Etika výzkumu	24
3.3	Vstup do terénu.....	26
3.4	Lokalita terénního výzkumu	27
3.5	Problémy při výzkumu	29
4	Průběh terénního výzkumu	31
4.1	Krasimir Banov a jeho rodina.....	31
4.2	Jančo a Daniela.....	36
4.3	Paní Profesorová.....	38
4.4	Johny.....	40
4.5	Jani a Girgana	43
4.6	Dončo.....	45
5	Proměna vesnice	46
6	Vztah místních obyvatel k turistům	50
7	Závěr	52
8	Bibliografie	54
9	Příloha	56

Seznam obrázků

1	Příjezd do Krajmorie.....	14
2	Hlavní ulice v Krajmorii	29
3	Jančo a Daniela	38
4	Johny při práci v restauraci Kapitán Niko v Krajmorii.....	42
5	Jani ve své kuchyni v Krajmorii	44
6	Školka v Krajmorii.....	47
7	Lékárna v Krajmorii.....	49
8	Stánky u pláže v Krajmorii	49

1 Úvod

V této práci se budu zabývat vlivem turismu na obyvatele ve vesnici Krajmorie, která se nachází na pobřeží Černého moře v Bulharsku. Téma práce jsem si zvolila proto, že je mi tato lokalita velmi blízká. Bulharsko navštěvuji už od dětských let. Samotnou Krajmorii jsem letos navštívila desátým rokem. Mé návštěvy byly vždy čistě turistické, vyhledávala jsem zde odpočinek a zábavu. S Krajmorií jsem prakticky vyrůstala. Vždy, když jsem se do ní vrátila, byla jsem o rok starší a ona o krok dál stát se vyhledávanou turistickou destinací.

Na začátku mých návštěv to byla nevýrazná, tmavá vesnice, kam sem tam zabloudil nějaký turista. Dokonce i já jsem se dostala do Krajmorie náhodou a ze začátku jsem nebyla vůbec nadšená. Postupem času jsem si tuto vesnici oblíbila

Krajmorie dnes už zdaleka není ta vesnice, kterou jsem navštěvovala dříve. Na polích, která ji obklopují, se staví hotely a restaurace, a to vše díky narůstajícímu počtu turistů, kteří si Krajmorii oblíbili jako klidnou destinaci bez diskoték a nočního hluku. Toto se však také mění a Krajmorie je čím dál méně klidnou vesnicí pro rodiny s dětmi. Vzhledem k velkému nárůstu turistů si místní obyvatelé přivydělávají tím, že ve svých domech pronajímají pokoj či pokoje pro turisty.

Má bakalářské práce *Vesnice Krajmorie: Vliv turismu na místní obyvatelé* se zabývá tím, jak narůstající turismus ovlivňuje život obyvatelům v Krajmorii a jak turisté ovlivňují život těm obyvatelům, kteří si je dobrovolně nastěhují do svých domovů.

Dle mého názoru má Krajmorie velký potenciál stát se oblíbenou turistickou destinací, na druhou stranu je tu problém malé vesnice, které pomalu, ale jistě docházejí kapacity pro tak velké množství turistů, jaké má vesnice v plánu pojmout. Není to problém dneška a ani příštích pár let. Ale stavění dalších hotelů a středisek pro turisty bude mít za následek nejen přeplněnou pláž, která je přeplněná již dnes, ale i zdražování a velké množství lidí, kteří v tak malé vesnici

nebudou mít kam jít. Bude mě tedy zajímat i názor místních obyvatel na stále narůstající počet turistů.

Všechny obrázky v této práci jsou dílem autorky práce.

Obr. č. 1. Příjezd do Krajmorie.

2 Turismus a turista

Turismus je dlouhodobý jev, který se začal nejvíce rozmáhat ve 20. stol. Lidé cestovali z různých důvodů, z obchodních, náboženských, vzdělávacích i vojenských. Cestování na dlouhé vzdálenosti bylo spojeno především s poutnictvím. (Chorvát 2007: 9). Hlavním podmínkem pro rozvoj turismu je ekonomika (Smith 1989: 6). Turismus je důležitý pro ekonomiku Krajmorie, ale zároveň je ekonomika důležitá pro turismus ve vesnici.

Turismus můžeme rozdělit na incoming a outcoming. Incoming znamená, že turista někam přichází, např. do nějaké země nebo místa. Outcoming znamená, že turista z nějaké země nebo místa odchází. Každý turista provádí oba dva termíny, protože současně odchází ze své domoviny a přichází na nové místo. Já se ve své práci budu zajímat incomingem, protože cíl mé práce je zjistit, jak přicházející turisté ovlivňují život obyvatelům ve vesnici Krajmorie. Pod pojmem turismus si v dnešní době každý z nás dokáže něco představit. Každý však může jeho význam vnímat jinak. Většina lidí už v dnešní době někdy někam cestovala. Na dovolenou, poznávací zájezdy, lyžování, ale i za prací nebo školou. Dochází k tomu díky volnému času, který máme, protože nebýt volného času, není kdy cestovat. V souvislosti s rozvojem moderní společnosti, která je charakteristickým atributem rozšiřování střední vrstvy, a se stoupajícím disponibilním příjmem a vzrůstajícím fondem volného času, dochází k rozmachu nejrůznějších podob cestování značného množství populace (Chorvát 2007: 7). Chorvát píše, že více volného času získali obyvatelé zkrácením pracovní doby, týdenní doby, zavedením dovolené a zkrácením počtu let strávených v pracovním procesu (Chorvát 2007: 75). Na přelomu 19. a 20. století zaznamenal turismus velký rozmach, a to v důsledku možnosti překračování hranic bez povinnosti víz a pasů. Tato možnost však skončila s příchodem 1. světové války (Chorvát 2007: 73).

Jako masový jev se turismus rozvinul až ve 20. století. Společenský rozvoj umožnil vzniku masovému cestovnímu ruchu díky kombinaci ekonomických, technologických,

sociálních, urbanizačních procesů, díky novým dopravním technologiím, systematizaci práce, regulaci pracovního času a pracovních podmínek, romantizaci přírody a organizaci cestování (Chorvát 2007: 22). Po pádu komunistického režimu nastala možnost vycestovat mnohem dál a do zemí, do kterých to dříve nebylo možné. Evropská unie a Schengenský prostor znovu obnovili možnost cestovat po většině Evropy bez pasů.

Podle Valene L. Smith je několik typů turismu:

- Etnický turismus je takový turismus, kdy omezený počet turistů/návštěvníků poznává obyvatelstvo v přírodních/nezměněných domech a vesnicích (Eskymáci, Indiáni na Panamě nebo život obyvatel v Krajmorii). Poznávají jejich život, jejich rituály, obřady, nakupují primitivní výrobky nebo kuriozity, které mohou mít pro historiky značnou hodnotu.
- Kulturní turismus má za cíl poznat mizející životní styl, který mizí kvůli moderní době. Jsou to např. tažné vozy, pluhy a ruční práce spíše než strojová řemesla. Mohou to být i folklorní vystoupení, slavnosti v kostýmech. Je to poznávání venkovské kultury.
- Historický turismus zdůrazňuje slávy minulosti, to může být např. Říma nebo Egypta. Je to poznávání památek.
- Enviromentální turismus je poznávání odlehlých oblastí, jako je např. Antarktida. Zahrnuje prohlídky místních odvětví, jako je zpracovatelský závod v Japonsku nebo konzervárny lososu na Aljašce.
- Rekreační turistika zahrnuje moře, pláže, opalování, ale i léčebné lázně nebo golfové hřiště. Jde o odpočinkovou činnost (Smith 1989: 4-5).

Turisté mohou jezdit do Krajmorie za rekreační turistikou, ale i za kulturní turistikou, i když to podle mých respondentů nebude zas tak časté, a to proto, že se místní obyvatelé snaží přizpůsobit, takže poznat místní tradice je velmi těžké, pokud je nebudeme vyhledávat. Turismus v Krajmorii je tedy z velké části rekreační.

Turista je člověk, který se někam vypraví za poznáním či rekreací. Turisty můžeme rozdělit do několika typů.

- Turista objevitel má v úmyslu poznat/objevit něco nového. Je to velmi vyhraněný jedinec. Preferuje autokar, popřípadě vlastní dopravu.
- Turista individuální si všechno zařizuje sám nebo využije základní služby CK. Většinou je mladšího věku.
- Turista masový čerpá služby od CK a chce spojit odpočinek s poznáním.
- Turista charterový je většinou podnikatel, který nemá čas na delší dovolenou, využívá nepravidelné lety třeba jen na víkend.
- Turista elitní je typ „všude byl, všechno zná“. Má dost financí, nehledí na čas (cestovní ruch)

Burns ve své knize, *An Introduction to Tourism and Anthropology* píše, že také záleží na délce doby cestování. Pokud cestujeme méně než jeden den, tak jsme klasifikováni jako výletníci. Pokud však cestujeme déle než jeden den, už jsou z nás turisté (Burns 1999: 42). Turisté mají k cestování určitou motivaci. Někdy to může být poznání nových míst, nových lidí, nové kultury nebo si chtějí pouze odpočinout od všedních starostí.

Pojem turista může v každém z nás evokovat něco jiného. Je to dáno vlastní zkušeností a tím co každý z nás upřednostňuje, když se stává samotným aktérem turismu. Někdo si pod

pojmem turista představí člověka, který se s baťohem na zádech prochází napříč krajinou. Jiní si představí člověka ležícího na pláži či u bazénu v hotelovém resortu atd. (Jansová 2011: 19). Někteří lidé si mohou plést pojmy turista a cestovatel, někdo si může myslet, že je to to samé. V těchto pojmech je velký rozdíl. Zatím co cestovatel objevuje novou zemi nebo místo a snaží se podřídit místní kultuře, turista očekává, že se vše podřídí jemu a jeho pohodlí (planetacestovani).

„Turisti neví kde všude byli, cestovatelé neví, kam se vydají“ (planetacestovani). Tento zajímavý citát vystihuje rozdíl mezi turistou a cestovatelem.

Ivan Chorvát ve své knize „Turista jak symbol světa“ napsal zajímavou myšlenku, že v současném světě jsme všichni turisté, někteří více, někteří méně, všichni však alespoň trochu, a to nejen v čase prázdnin a dovolených (Chorvát 2007).

Turisté v Bulharsku se mohou vydávat za horskou turistiku jako je např. Vitosha Mountain v Sofii nebo Borovets Ski Resort v Borovetsu, za památkami třeba do plovdivského starého města nebo za odpočinkem k moři. Turisty v Bulharsku můžeme rozlišit také podle toho, jestli se vydají na severní pobřeží nebo na jižní. Jižní pobřeží platí za klidnější, divočejší a také finančně dostupnější. Na pobřeží se i dnes nachází dost míst, která zůstávají masovému turistického ruchu skryta. Doporučila bych je tedy právě seniorům a rodinám s dětmi. Severní pobřeží je vyhledávané pro jeho luxusnější letoviska i vyhlášený noční život. Tyto výhody jsou však finančně zohledněny (Tkadlecová 2010: 49).

2.1 Antropologie turismu

Antropologie turismu je obor, který začal vstupovat do povědomí antropologů docela nedávno. Teprve nedávno se začali antropologové zajímat o samotný turismus, jeho vliv a rozvoj. Také z důvodu pádu komunismu v 90. letech minulého století, zaznamenala antropologie turismu velký rozvoj jako obor a to proto, že v důsledku volného času (Chorvát 2007: 75) a možnosti vycestovat kamkoli, začali lidé navštěvovat oblasti, kam do té doby s největší pravděpodobností vkročili pouze antropologové. Díky tomuto faktu mohli antropologové zkoumat vliv turismu, ale i střetnutí různých kultur v těchto doposud turismem neposkvřených oblastech (Bendová 2013: 14). Jako samostatná disciplína byla schválena v roce 1974 na zasedání asociace amerických antropologů v Mexico city (Nash 1996). Takže se antropologové o tento obor zajímají teprve pár desítek let. Většina knih o antropologii turismu vznikla v zahraničí, jako je např. *Hosts and Guests: The anthropology of Tourism* od V. Smith, která v novém století vydala její revidovanou verzi s názvem *Hosts and Guests Revisited: Tourism Issues of the 21st Century*. V. Smith přispěla do antropologie turismu např. popsáním několika typů turismu. Také *An Introduction to Tourism and Anthropology* od P. Burnse přispělo do tohoto oboru mimo jiné i klasifikací turistů. Dá se říci, že u nás se tomuto oboru věnuje doc. H. Horáková např. svou knihou *Transformace venkova: Turismus jako forma rozvoje*.

2.2 Turismus jako rozvoj?

Turismus na bulharském pobřeží zaznamenal v posledních desítkách let velký rozvoj. Hlavně ve známých turistických destinacích, jako je Sluneční pobřeží, Zlaté písky nebo Primorsko.

I v Krajmorii zaznamenal velký pokrok. Nejen, že jsou pole kolem pláže již nenávratně prodané a chystá se výstavba hotelů. Některé pozemky vlastní místní obyvatelé, ale většinu různé společnosti nebo bohatí cizinci. Rozvoji turismu zde zatím brání velká korupce, která v Bulharsku panuje a o které se zmiňuje respondent Jančo v kap. 4.2. Na jednom z polí pár metrů od pláže již dnes stojí moderní bytový dům, a jeho majitel byty v domě prodává nebo nabízí k pronájmu na letní měsíce. O tom také píše ve své diplomové práci Tereza Tkadlecová: „Vesnice blíže k pobřeží již výrazně mění svou tvář, nemovitosti si tam kupují bohatí lidé z metropole, ale také Bulhaři žijící v zahraničí“ (Tkadlecová 2010: 53). Tento moderní dům, podle mých respondentů, svým vzhledem kazí tradiční vzhled vesnice, vůbec tam nezapadá. V této vesnici je velká možnost rozvoje turismu, jelikož je pobřeží zatím nezastavěné. Až se tak ale stane, naskytne se otázka, zda nabídka nepřevýší poptávku. Jelikož pláž je v Krajmorii opravdu malá už na dnešní množství turistů, tak se turisté z hotelů nebudou mít kde rekreovat. Nabízí se tady otázka, zda nebudou nuceni být u hotelových bazénů, pokud nějaké budou. Pláž totiž není možné rozšířit kvůli útesům, které ji ohraničují. V Krajmorii není jiné možnosti vyžití, než je pláž. Nejsou zde žádné památky, ani možnost horské turistiky. Není zde ani dostatečný noční život. Je zde pouze jedna diskotéka, která je dle názorů turistů malá. Nejbližší vzdálené město, kde je možnost nočního života je Burgas, zde je však problém s dopravou. Poslední autobusy z Krajmorie do Burgasu a zpět jezdí okolo 22 hodiny, potom je jediná možnost dopravy taxi služba, která je finančně mnohem náročnější. Proto si myslím, že množství turistů toto odradí a budou hledat lepší místo pro svou dovolenou. Podle mých respondentů, už dnes někteří turisté, kteří jsou ubytováni v Krajmorii, jezdí za pláží na jiná místa, protože se na pláž ve vesnici nevejdou, a tak se může stát, že se tito turisté, ale i další, už

do Krajmorie nevrátí. To bude podle mých respondentů důvod, že hotely zůstanou poloprázdné a začnou chátrat. Někteří mí respondenti se obávají, že výstavbou hotelů se také může stát, že místní obyvatelé, kteří nabízejí ubytování ve svých domovech přijdou o své zákazníky. Dle mých respondentů obyvatelé zajímají hlavně zisky z turistického ruchu a vymýšlí, jak více na turistech vydělat, jak jich sem více přivést, ale už nepřemýšlejí nad tím, že Krajmorie není velkoměsto, kde se pár tisíc turistů ztratí. Musely by se začít stavět nové restaurace, protože ty stávající jsou již dnes přeplněné. V některých restauracích musíte mít rezervaci, abyste si mohli dát oběd nebo večeři. Rozvoji v dnešní době napomáhá i situace ve světě, kdy se množství turistů uchyluje do bezpečného Bulharska nežli do nebezpečných destinací (planetacestovani). Rozvoj turismu zde má zatím velký potenciál, ve výstavbě nových hotelů, ale bohužel jediné, co může Krajmorie nabídnout, je pláž, kterou nelze rozšířit, a tak má omezenou kapacitu.

3 Metodologie terénního výzkumu

Představím zde metody výzkumu, které jsem si pro jeho realizaci vybrala, etický kodex výzkumu a vstup do terénu. Popíši zde vesnici, ve které jsem terénní výzkum prováděla. Práci s respondenty a mé nesnáze s nimi.

3.1 Metody terénního výzkumu

Svůj výzkum jsem vedla v duchu kvalitativním. Kvalitativní výzkum se provádí pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny jedinců (Hendl 2016: 51). Dle mého názoru je pro toto zkoumané téma mnohem lepší zvolit kvalitativní metody výzkumu nežli kvantitativní metody výzkumu, protože jsem se snažila „stát součástí rodiny“ ve které jsem bydlela. Uvědomuji si, že se za krátkou dobu svého výzkumu nemohu stát jejím členem, ale mohu se o to alespoň pokusit tím, že s nimi budu trávit veškerý možný čas a podílet se na společných aktivitách. Metodou kvalitativního výzkumu se toho výzkumník dozví daleko více o zkoumané skupině lidí. Nejsou to jen holá fakta a data, které se výzkumník dozví z hromady vyplněných dotazníků, jejichž vyplňování nemůže antropolog nijak kontrolovat nebo ovlivnit. Dozvim se celé příběhy, dozvim se to nejdůležitější. Dozvim se,, Proč?“.

Další metodou je pozorování. Díky této metodě mohu přesně popsat lokalitu a situace které v ní nastanou, protože budu jejich součástí, i své vlastní pocity a dojmy, které si budu zapisovat do terénního deníku. Zúčastněné pozorování mi pomáhá lépe se vcítit do myšlení a chování zkoumané skupiny. Lépe pochopit jejich chování a stanovisko k určitým věcem.

Při nezúčastněném pozorování získávám informace pouhým pozorováním. Stávám se tak pouhým posuzovatelem chování člověka nebo skupiny lidí, kterou pozoruji. Nebudu se zapojovat do dění. Antropolog má tak možnost zachytit chování lidí, aniž by byl nějak

zainteresován. Při nezúčastněném pozorování se však může stát, že si antropolog špatně vyhodnotí obraz daného chování a nebude schopen správně interpretovat ono dané chování.

Terénní deník, který jsem si během výzkumu vedla, je dalším zdrojem mých informací. Zapisovala jsem si do něj veškeré poznatky. Díky tomu si o každém dnu mého výzkumu vytvořím celistvý obraz a v budoucnu neopomenu nic důležitého. Vedení terénního deníku je velmi důležité. Aby antropolog nezapomněl na důležité detaily nebo na situace a pocity, které v nich měl, musí si vést terénní deník pravidelně, nejlépe každý den. Během dne si antropolog zapisuje myšlenky, pocity a útržky rozhovorů, kterých bývá mnoho a bez terénního deníku by se v nich antropolog ztratil. Musí si tedy vést terénní deník, aby si ty pocity mohl připomenout a v budoucnu tak pochopit, proč si je zapsal tak, jak si je zapsal.

Rozhovory jsou důležitou metodou v terénním výzkumu. Pomohou mi lépe pochopit pocity a myšlení zkoumané skupiny. Díky tomu mohu více proniknout do problematiky výzkumu a utvořit si na ni celistvý názor. Většina obyvatel v Krajmorii rozumí česky, což je ohromná výhoda. Angličtinu jsem za celý výzkum nepoužila ani jednou, jelikož jsem nenašla nikoho, kdo by jí rozuměl. S respondenty jsem komunikovala česko-bulharsky. Pouze dva respondenti využili právo na anonymitu. Většina respondentů se necítila dobře, když jsem vyndala nahrávací zařízení, a dokonce mi kvůli tomu rozhovor odmítali. Rozhovory jsem si tedy zapisovala na papír a bezprostředně po rozhovoru jsem si je přepisovala do smysluplných vět.

Pouze jeden rozhovor mám z poloviny nahraný, ale to jen proto, že trval velmi dlouho a kolem byla veselá atmosféra. Můj respondent se uvolil k nahrávání asi v polovině rozhovoru, ale pod podmínkou, že to použiji pouze pro přepis informací a nebudu nahrávku dále rozšiřovat. Tento stejný respondent se odmítl vyfotit, protože se obával umístění fotografie na sociálních sítích. Rozhodnutí všech respondentů jsem jako správný antropolog respektovala. Při výběru respondentů nehrál roli věk ani gender.

Všichni mí respondenti jsou zainteresovaní do turistického ruchu ve zkoumané lokalitě. Pouze jsem si je rozdělila do tří kategorií. Nejdůležitější kategorií je respondent, resp. respondenti u kterých jsem bydlela (byli čtyři). Respondenti, kteří měli nebo mají zkušenost s ubytováním turistů ve svých domovech a potom na respondenty, kteří tuto zkušenost nemají, ale mají co říci k ději ve vesnici.

Nastudovaná literatura mi pomáhá lépe se orientovat v problematice mého výzkumu. Pomáhá mi lépe se orientovat ve vývoji turismu v Bulharsku. Literatura mi také pomáhá lépe zorganizovat terénní výzkum a poslouží mi jako doplňující informace k němu. Jelikož jsem žádný záznam o historii Krajmorie nenašla, budu se muset spoléhat na výpovědi místních obyvatel.

3.2 Etika výzkumu

Etický kodex je v antropologii nesmírně důležitý. Antropolog ho nesmí za žádných okolností porušit. Nesmí své informátory vystavit jakémukoliv nebezpečí. Pokud bude chtít informátor zůstat v anonymitě, musí to antropolog respektovat. Antropolog je při své práci v terénu pokaždé vystaven etickým dilematům, které musí řešit.

Mé první etické dilema nastalo hned první den výzkumu, kdy jsem nevěděla, jestli mám zkoumanou skupinu o výzkumu informovat. Antropolog si musí uvědomovat, že se může chování lidí změnit poté, co zjistí, že jsou předmětem zkoumání. Je velice těžké rozhodnout, do jaké míry je o tomto faktu informovat. Jelikož jsem chtěla své respondenty při rozhovorech nahrávat, musela jsem je obeznámit se svým cílem a požádat o jejich souhlas. Bohužel s nahráváním rozhovoru souhlasil pouze jeden respondent. Ostatním respondentům to přišlo nepříjemné, a tak jsem musela jejich přání respektovat. Etický kodex jsem měla po celou dobu

zkoumání na paměti a snažila jsem se ho dodržovat, aby během výzkumu nebo po něm, nevznikly zbytečné problémy, kterým by se dalo správným postupováním zabránit.

Používám zde reálná jména svých respondentů. Každý respondent byl s tímto úmyslem seznámen, a protože zde nepracuji s choulostivými daty, tak k tomu žádný z respondentů neměl výhrady. V příbězích však používám smyšlená jména, pro případ že by se nějaký turista z příběhu poznal a nesouhlasil by s užitím jeho pravého jména.

Etický kodex má dle členění CASA šest zásad:

1. Obecné zásady, kam patří např. obhajují svobodu vědeckého myšlení, vyjadřování, výměny názorů a informací.

Neshazuji a nevyvracuji názory a myšlenky jiných autorů nebo autorek. Každý má právo na svůj vlastní názor a svobodu vědeckého myšlení. Mohu však s tvrzeními ostatních autorů polemizovat.

2. Zásady výzkumné práce, tz., že provádím výzkum tak, abych neohrozila účastníky a účastnice výzkumu, jejich životní prostředí, či kulturní hodnoty.

Každého svého respondenta jsem seznámila s mým cílem. Obeznámila jsem je s tím, že je budu nahrávat a fotit a že výsledek mého zkoumání bude použit pouze pro mou práci. Vysvětlila jsem jim také, že pokud jim bude nahrávání rozhovoru nebo focení nepříjemné, mají právo odmítnout. Životní prostředí a kulturní hodnoty respondentů jsem nenarušila.

3. Zásady zveřejňování poznatků a výsledků, kam patří např. při citaci a užívání nálezů a poznatků jiných autorů a autorek, uvádím zřetelný odkaz na příslušný zdroj, včetně nezveřejněných studentských prací.

Ve své práci cituji poznatky jiných autorů a autorek. Tento bod je pro psaní různých prací, knih ale i článků velice důležitý a to proto, aby se autor vyhnul plagiátorství. J. Šanderová ve své knize, Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách, napsala velmi pravdivou větu že, chlubit se cizím perím se většinou nevyplácí (Šanderová 2005: 90). Této zásady by se měl držet každý, kdo se rozhodne cokoli napsat.

4. Zásady chování ke studujícím, spolupracovníkům a spolupracovnicím, kam patří např., že vedu-li výzkumný tým, dbám na korektnost a otevřenost ve vzájemné komunikaci.

5. Zásady pro posuzovatelskou, hodnotící, oponentskou a expertní činnost, kam patří např., že provádím zadanou posuzovatelskou nebo jinou hodnotící činnost osobně.

6. Postup při řešení sporných etických otázek, tj., že závěry řešení musí být oznámeny všem zúčastněným i všem členům asociace a obsahovat opatření vedoucí k nápravě, pokud je porušení etiky vědecké práce zjištěno (Casa).

3.3 Vstup do terénu

Vstup do terénu byl pro mě jednoduchý z toho důvodu, že jsem zde byla již několikrát. Známu spoustu lidí, některé znám dobře, některé jen od pohledu. Měla jsem jednoduší navazování kontaktů, protože jsem zde nebyla považována za neznámého cizince, tedy alespoň do jisté míry. Své útočiště jsem měla v restauraci Kapitán Niko, kde velmi dobře znám personál a majitele.

Tuto lokalitu navštěvuji již několik let po sobě jako turista. Lokalitu tedy velmi dobře znám, a proto nebylo nutné realizovat předvýzkum. Soustředila jsem se hlavně na zvládnutí bulharského jazyka. Základy jsem sice měla již z dob dřívějších, ale vést rozhovory pouze se základní znalostí nepřipadalo v úvahu. Před samotným výzkumem jsem si pomocí papírového slovníku překládala otázky, které jsem později dávala respondentům a vymýšlela jsem různé

varianty otázek pro lepší pochopení. Načítala jsem odbornou literaturu, abych se v terénu lépe orientovala. Nemohl mě již zaskočit kulturní šok, který popisují níže, ale ani fakt, že Bulhaři dávají najevo souhlas vrtěním hlavou a nesouhlas kýváním hlavou. Je to naprostý opak našeho vyjadřování souhlasu a nesouhlasu. Musela jsem se však soustředit např. na jinou mentalitu bulharského obyvatelstva. Třeba na to, jak nastalé situace budou vnímat ti, které zkoumám, protože je mohou vnímat úplně jinak nežli já. Toto je interpretativní přístup, který ve své knize *Současná filosofie sociálních věd* popisuje B. Fay (2002: 137).

3.4 Lokalita terénního výzkumu

Krajmorie je malá vesnice na černomořském pobřeží Bulharska. Leží v burgaském zálivu Čengene Skele asi 10 km jižně od druhého největšího města v zemi, Burgasu, pod které také spadá svou správou. Od dalšího většího ale hlavně historického města Sozopol je vzdálená 20 km. Od pláže můžeme po levé straně vidět burgaský lodní přístav. Na moři leží malý ostrov Sveta Anastasia, který můžeme vidět z pláže. Po levé straně je útes a za ním leží kemp, jehož popularita bohužel upadla skoro v zapomnění. Počet obyvatel žijících v Krajmorii je okolo devíti set.

Krajmorie má jednu hlavní ulici a osm vedlejších ulic. Hlavní ulice začíná na začátku Krajmorie a končí pláží, je dlouhá 500 metrů. Ulici lemují domy, ke kterým neodmyslitelně patří pergoly zahalené do hroznů bílého vína. Snad každý dům, který má na zahradě nějaké posezení to tak má. Jak píše M. Válka ve své knize *Sociokulturní proměny vesnice*, že na vesnicích se projevují od druhé poloviny 20. stol. také městské formy bydlení, jako jsou nájemní bytové domy, tak tomu tak je i v Krajmorii (Válka 2011: 43). Další zajímavostí může být to, že skoro na každém stromě nebo vchodových dveřích domu, jsou vylepená parte. Je to tradice, která je k vidění po celém Bulharsku. Vylepují se na počest zemřelého. Spousta turistů si myslela, že jsou to volební plakáty, což je velice úsměvné.

Dále je v ulici pět restaurací. Čím více se blížíte k pláži, tím je na chodnicích více stánků se suvenýry, oblečením a občerstvením. Můžete si tu vybrat ze široké škály pochutin, počínaje stranžankou¹ a končícе donuty. Uprostřed vesnice je umístěna jediná autobusová zastávka, která předčila všechna má očekávání. Místo staré plechové boudy a potrhaným, papírovým jízdním řádem zde stojí krásná prosklená autobusová zastávka s digitální tabulí. Z Krajmorie se posledních pár let stává vyhledávané turistické letoviško.

Většinou sem jezdí rodiny s dětmi, protože zde byl vždy klid. Turisté sem však jezdí i za poměrně nízkými cenami, a to především alkoholu, který je zde znatelně levnější než ve známých turistických letovicích, jako je např. již zmíněný Sozopol, Nesebar nebo Primorsko. Letos tu však klid nebyl. A názor místních na rozmáhající se noční život ve vesnici mě velice zajímal. Dlouhá, písčité pláž s pozvolným vstupem do moře je ideální. Blízko Krajmorie se nacházejí přírodní chráněné oblasti Uzungeren a Poda a také část Burgaských jezer. Ke Krajmorii také náleží poloostrov Foros, kde byla v roce 2009 při vykopávkách objevena tvrz Poros (bulharsko-web).

¹ Mleté maso s cibulí, zapečené v chlebu.

Obr. č. 2. Hlavní ulice v Krajmorii.

3.5 Problémy při výzkumu

První dva dny výzkumu pro mě byly nejkritičtější. Nejprve jsem si musela najít ubytování, což v této vesnici není žádný problém, ale mě začaly přepadávat pocity úzkosti. Bála jsem se, že semnou rodina, u které budu bydlet nebude chtít spolupracovat a já si budu muset hledat nové útočiště. Ještě více jsem se bála faktu, že semnou nebude chtít spolupracovat žádná rodina, a že mám velmi málo času najít rodinu, která s mým výzkumem nebude mít problém.

Měla jsem však štěstí hned na začátku, a to, když jsem se ubytovala u Krasimira Banova a jeho rodiny. Jeho dcera je také studentkou vysoké školy, a možná proto měli pochopení. Možná jsem měla jen zbytečný strach.

Další problém nastal ještě týž den, kdy jsem požádala své známé o poskytnutí rozhovoru a oni mě odmítli s tím, že mají mnoho práce a nemají na mě čas. Byl to pro mě šok, protože jsem s nimi už počítala, navíc jsem nechápala, co mají za problém, protože „nemáme čas“ u nich vypadalo asi tak, že seděli celý den ve své restauraci a klábosili se zákazníky u lahve piva. Naštěstí jim můj kamarád a také hlavní informátor vysvětlil, o co jde a že se nemusí bát. Rozhovor s nimi nakonec proběhl na konci výzkumu.

Než jsem získala svůj vůbec první rozhovor, trvalo to dva dny. Nikdo z mých předem vyhlídnutých respondentů na mě neměl čas. Bylo to velice frustrující. Poté, co se mi podařilo udělat rozhovor s Johnym, tak se daly věci do pohybu. Možná si ostatní respondenti mezi sebou řekli, že o nic nejde, ale to je pouze má domněnka. Potom mi postupně všichni respondenti až na jednoho odmítli nahrávání rozhovoru. Na druhou stranu byli trpěliví, když jsem si jejich výpovědi musela zaznamenávat ručně. Proto jsem si musela bezprostředně po každém rozhovoru utřídit a sepsat myšlenky a výpovědi do smysluplných vět, dokud jsem je měla v živé paměti. S většinou respondentů jsem si dopředu sjednávala schůzky, a také většina schůzek se uskutečnila v restauraci, kde pracoval můj hl. informátor, který uměl velmi dobře česky a v případě nějakého nedorozumění mi vždy pomohl. S respondenty jsem se snažila hovořit především v bulharštině, ale většina mých respondentů alespoň málo rozuměla česky, což bylo velmi příjemné.

4 Průběh terénního výzkumu

V této kapitole představím průběh terénního výzkumu, rodinu, u které jsem bydlela a prováděla výzkum. Také zde představím respondenty mimo tuto rodinu, kteří také ubytovávají turisty, a každý z nich mi bude vyprávět svůj příběh s nimi.

Sběr životních historí či životních příběhů se rozvinul do techniky antropologického výzkumu, která se v současnosti hojně užívá. Jedná se o způsob vhledu do zkoumané kultury prostřednictvím narace zkušeností, vzpomínek, postojů a znalostí, které výzkumník zaznamenává při zvláštním typu etnografických interview vedených s konkrétním příslušníkem studované kultury (Soukup 2014: 103).

Terénní výzkum jsem realizovala v první půlce srpna roku 2017. Jelikož Krajmorii navštěvuji již několik let, mohu zde reflektovat i poznatky z dřívějška. Nemusela jsem tedy provádět předvýzkum, viz kap. 3.3 Vstup do terénu. Nezaskočil mě ani kulturní šok, který popisuje ve své knize, Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii, Martin Soukup. Kulturním šokem se míní psychická dezorientace, stres či frustrace, kterou zažívají někteří lidé snažící se přizpůsobit odlišnému kulturnímu prostředí (Soukup 2014: 85).

4.1 Krasimir Banov a jeho rodina

Výzkum probíhal deset dnů a devět nocí u rodiny Banů. Krasimir Banov je bývalý atlet a dnes pracuje jako učitel tělesné výchovy na střední škole v Burgasu. Jeho žena Anna Banová je na téže škole učitelkou německého jazyka, což pro mě bylo velkou výhodou, jelikož německy umím obstojně. Spolu mají dvě již dospělé děti. Staršího syna Alexandra, který podniká v turistickém ruchu a mladší dceru Sárú, která studuje na vysoké škole v Sofii anglický jazyk. Sárú jsem poznala pouze na fotkách, protože bydlí v Sofii na internátě a domů prý jezdí zřídka.

Syn žije u svých rodičů ještě se svojí přítelkyní a jejich společným synem Alexandrem mladším, takže z Krasiho a Anny jsou už prarodiče.

Bydlí ve velkém rodinném domě se zahradou, kde nesmí chybět pergola posetá hroznovým vínem. V Kajmorii je taková pergola opravdu u každého rodinného domu. Zjistila jsem, že nejsem první turista, kterého u sebe ubytovávají a vzápětí se mi to potvrdilo i na tom, jak vypadal můj pokoj. Měla jsem tam malou ledničku, rychlovarnou konvici, a dokonce i malý plynový hořák. Koupelnu a toaletu jsem měla však společnou s celou rodinou. Krasiho rodina u sebe ubytovává turisty už šestým rokem. Začali s tím kvůli vylepšení rodinného rozpočtu, ale poslední dva roky už to dělají jen pro „radost“. S financemi jim pomáhá syn a oni už nemají potřebu si nutně přivydělat.

V Krajmorii nabízí ubytování snad úplně každý, kdo má možnost volného pokoje a kdo ne, snaží se něco přistavět. A tak za posledních pár let vyrostli rodinné domy o několik pater nebo měnily tvary, když jejich majitelé nemohli stavět do výšky, tak alespoň do šířky. Někteří staví svépomocí již několik let, a důkazem toho jsou rozestavěné domy, na kterých se čas od času něco změní, některé zůstávají stejné. Někteří majitelé domů bohužel nemají dost financí na to, aby přestavbu dokončili. Proto to tu na některých místech vypadá nevhledně. Ti šťastnější si půjčili od bank a dnes mají ze svých domů „pensiony“, kde ubytují třeba i více turistů najednou. Většina obyvatel nabízí ubytování za účelem přivýdělku. Pouze pár jedinců to dělá pro „radost“. Ať už rádi poznávají nové lidi nebo nechtějí být sami. Rodina Karasiho do této malé skupinky „šťastlivců“ patří poslední dva roky, jak už jsem psala výše.

Přijali mě do své rodiny velice přátelsky. Pokaždé, když jsem někoho z nich potkala na chodbě, tak se ptali, jestli je všechno v pořádku a jestli něco nepotřebuji. Trávili jsme spolu snídaně a večere. Ty brali jako rodinné setkání po celém dni, kdy si vyprávěli, co se komu stalo. Hlavním středem pozornosti jsem byla vždy já a často jsem si připadala, že oni zpovídají mne, a ne já je. Byla jsem s nimi dokonce i na ovocném a zeleninovém trhu.

Krasi si prý vybírá, koho u sebe doma ubytuje a koho ne, může si to dovolit. Jednou u sebe ubytoval mladého muže a ten si k sobě na pokoji vodil každý den jinou dívku. Krasi se bál, že by se mu mohlo něco ztratit a taky, že by ho mohli místní obyvatelé pomluvit. Od té doby nechce ubytovávat samotné muže. Většinou ubytovává páry s dětmi nebo bez dětí, já jsem prý první slečna, která u něj bydlí sama. S Krasim a jeho rodinou jsem trávila všechny večere, na kterých trvali. Prý to tak dělají se všemi turisty, které u sebe ubytovávají. S turisty, kteří se k nim vrací pravidelně jsou v kontaktu i v průběhu roku, kdy si píší či volají na Velikonoce nebo Vánoce.

Turismus je zde vnímám velmi pozitivně. Je zde mnohem lepší ekonomika, vytvářejí se zde nová pracovní místa a stále více lidí si přes léto vydělá na zimu a můžou v Krajmorii zůstat, aniž by jezdili někam za prací, což dříve podle Krasiho nebylo možné. I on sám s rodinou býval na zimu ve svém bytě v Burgasu. Bylo to také proto, že bylo přes zimu velmi špatné autobusové spojení a kdo neměl auto, měl velký problém dostat se do práce. Posledních pár let ale zůstává autobusové spojení stejné jako přes léto. Autobus jezdí každou půl hodinu, aby mohli turisté pohodlně navštěvovat i jiná bulharská města. Poslední dva roky už Krasi s rodinou bydlí v Krajmorii.

Myslím, že Kasiho a jeho rodinu jsem nijak neobtěžovala a že byli dokonce rádi, že jsem u nich bydlela. Všichni se chovají naprosto normálně, jako bych byla jejich součástí. Krasi si přes den opravuje svou motorku Javu, a jeho žena vaří nebo hlídá vnuka. Ani jednomu nevadí, když jsem při jejich činnosti přítomná já.

Krasiho příběh

Jednou večer jsem šel se svými turisty, které jsem u sebe ubytovával, na noční koupání. Bylo asi deset večer, takže byla velká tma. My jsme naskákali do moře, které bylo tenkrát velmi teplé,

a začali jsme hrát hru „na babu“. Jelikož jsme měli celé moře pro sebe, byla to velká legrace. Když jsme asi po hodině vylezli z moře, šli jsme na střelnici střílet růže (pouťová atrakce na pláži, pro turisty). Nikdo žádnou neseštelil, ale dostali jsme cenu útěchy, protože jsme tam nechali dost peněz. Dostali jsme magnet na lednici ve tvaru delfína. Potom ale začalo dceru mého nájemníka bolet ucho, protože se jí tam v moři dostala voda. Jelikož se to do rána nezlepšilo, tak jsme celý další den objížděli nemocnice, aby jí od té bolesti někde pomohli. Bohužel to byl velký problém, protože se všude báli, že cizinci nemají zdravotní pojištění a nechtěli je ošetřit. Nakonec je ošetřili až v jedné soukromé nemocnici, ale jen proto, že ukázali, že mají peníze a že si zdravotní péči zaplatí. Byl jsem velice naštvaný, ale nemohl jsem bohužel nic dělat. Donutil jsem je alespoň aby jim dal pan doktor potvrzení, že za poskytnutou zdravotní péči zaplatili, aby jim to bylo v Čechách proplaceno.

Můj příběh s Krasim

Druhý den mého pobytu u Krasih rodiny, mě Krasí pozval na společnou večeři. Podával místního žraloka, který se nazývá Akula. Žraloka jsem nikdy neměla tu čest ochutnat, takže to pro mě byla premiéra. Taky jsem nikdy neviděla, jak vypadá žralok, který se tu prý normálně konzumuje a představovala jsem si dvoumetrovou rybu, nějak naporcovanou. Při večeři jsem zjistila, že Akula je sotva metrový žralok, ze kterého po odříznutí nekonzumovaných částí zbyde masa opravdu jen na večeři trochu početnější rodiny. Při večeři jsem ochutnávala domácí ovoce a zeleninu se speciálním kořením. Pro Krasih je všechno, co vyrobí nebo vypěstuje on sám, speciální. Takže mi byla nabízena speciální rakije, speciální rajče, ale měl i speciální náradí na vše možné okolo domu. Pokaždé, když řekl to své „špeciálno“, věděla jsem, že musím být nadšená a pochválit to, ať to bylo cokoli. Jeho žena vždy protočila oči v sloup nebo nad ním mávla rukou a říkala, že Krasí je „špeciálno“ s ironickým úsměvem.

Jednou jsem dokonce dostala na hlídání malého Alexandra, asi na dvě hodiny. To svědčí o tom, že ve mně měli důvěru. Bylo to pro mě velice náročné, protože Alexander začíná mluvit/žvatlat. Bylo pro mě těžké občas porozumět Krasimu, natož malému dítěti.

Krasiho rodina mě mezi sebe přijala velmi dobře. Cítila jsem, že k nim patřím. Měla jsem útulný pokoj, kde bylo vše, co jsem potřebovala. Sociální zařízení jsme sice měli společné, ale to se musí předpokládat, když se ubytujete u někoho v domě. Naštěstí v tom nebyl žádný problém, dokonce většinou čekali až se vysprchuji první já, abych měla dost teplé vody. V tomto se omezovali, ale myslím, že jim to nevadilo, protože jsme jim několikrát říkala, že na mě nemusejí čekat, že se můžu umýt i ve vlažné vodě. Přeci jenom po celém dni, kdy je přes 30 stupňů, člověk nevyhledává horkou koupel. Trávili jsme společné večere a několikrát i snídane. Bylo to vždy venku pod pergolou a měla jsem dovoleno z ní trhat hrozny.

Krasi už moc turistů neubytovává, rozhodně je neshání, ale když se nějaký objeví, tak většinou neodmítá. Pozval mě sebou na zeleninový a ovocný trh. Jeli jsem autem a já se tak mohla přesvědčit, že Bulhaři jsou špatní nebo spíše neohrožení řidiči.

O vývoj turismu ve vesnici se moc nezajímá, ale všimnul si, že se to tu mění. Říká, že je to dobře. K moři moc nechodí (za celý můj pobyt nebyl ani jednou) a tak mu nevádí, že je pláž přeplněná a že to nejspíše bude ještě horší.

Krasi říká, že vidí Krajmorii jako dívku, která vyrostla v krásnou ženu díky turismu. Turismus Krajmorii velmi změnil. Měnil se postupně a pomalu, ale už to není ta stejná vesnice, co to byla před 10 lety. Změnilo se tu snad úplně vše. Dříve se kvůli doktorovi, poště nebo kadeřníkovi muselo jezdit do Burgasu, který je vzdálen asi 20 minut jízdy autobusem. Dnes už tu tyto méně i neméně důležité služby jsou, a to díky turistům. Na tom se shodli i všichni mí další respondenti.

4.2 Jančo a Daniela

Respondent Jančo, majitel restaurace Kapitán Niko u sebe doma také ubytovává turisty, o které se převážně stará jeho žena Daniela. Ubytovávají nejčastěji Čechy, Slováky a Němce. Pronajímají dva velké pokoje, ve kterých je několik postelí. Sociální zařízení mají také společné s turisty jako tomu je u Krasiho. Každý rok u nich bydlí pravidelně Ernest, pochází ze Švýcarska a tráví u nich celé léto už asi posledních 10 let. Berou ho jako rodinného příslušníka. Jančo koupil pozemek u pláže, na kterém by chtěl postavit hotel. Kvůli korupci, která je dle něj v Bulharsku velká, nemůže začít stavět, protože nechce nikoho podplácet. Takto to zatím v Krajmorii funguje, pozemky okolo pláže jsou rozprodané a na některých se začínají stavět hotely. Nikdo však nepřemýšlí nad tím, že by bylo potřeba rozšířit i pláž, která je velmi malá a která už dnes nepojme všechny turisty, kteří do vesnice zamíří. Žádný z mých respondentů si neuvědomuje problém, který může nastat, pokud se zde bude stavět více a více hotelů a nebude se přemýšlet nad tím, že vesnice nemůže v žádném případě takové množství turistů pojmout. Korupce, jak o ní hovoří Jančo, je v Bulharsku opravdu velká, nejenže je to nejchudší země EU, ale také nejvíce zkorumpovaná země (ČTK 2016, www.denik.cz).

Příběh Janča

Jednou jsem u sebe ubytoval Adama (turistu), který si sebou přivez detektor kovu a každý den s ním chodil na pláž hledat poklady. Velice mě to zajímalo, a tak jsem ho jednou požádal, jestli bych mohl jít někdy s ním. Šli jsme spolu na pláž hned další den odpoledne. Byli jsme na pláži v Krajmorii, ale za útesem, tam moc turistů nechodí, protože tam vede velmi špatná cesta, která není udržovaná, a spousta turistů o ní podle mě ani neví. Vyndali jsme detektor z pouzdra a začali hledat. Detektor, jakmile se přiblížil k zemi, začal okamžitě vydávat zvuky. Adam byl nadšený a pořád dokola se prohrabával pískem. Všude ležela víčka od piva, také mi došlo, že je zde půda velice minerální a možná kvůli tomu detektor pořád houká. Když jsem mu začal

vysvětlovat své podezření, tak jsem byl odmítnut s tím, že je to hloupost, že tu něco musí být. Prý něco velkého, že to detektor pozná. Zůstali jsme na té pláži asi 3 hodiny a vůbec nic jsme nenašli kromě pár stotinek, které bylo stejně potřeba vyčistit. Byl jsem z celého odpoledne otrávený a znovu už jsem hledat poklady nešel. Adam ovšem chodil každý den až do svého odjezdu domů.

Příběh Daniely

Již několik let k nám pravidelně každým rokem jezdí kamarádi, kteří jsou pro mě jako rodina. Je to rodina z Čech, přesněji z Prahy. Mají dvě dcery, které mi rostly před očima. Dnes už jsou plnoleté a letos bohužel nepřijely, už jsou prý velké na dovolenou s rodiči. Většinou s nimi přijedou nějakí přátelé, kteří sice už nebydlí u nás, ale večer se všichni sejdou v naší restauraci, kde se baví. Každý rok nám vozí dárky z Prahy a my je obdarováváme vždy na rozloučenou. Každý rok tu slavíme narozeniny hlavy rodiny. Je to vždy velká událost, protože se pozvou všichni přátelé, kteří ho znají. U nás v restauraci se srazí pár stolů (podle toho, kolik je pozváno lidí) a slavíme až do rána. Já pečů dort a manžel se stará o to, aby bylo dost alkoholu. Dokonce mě tu jeden rok učili uvařit českou specialitu knedlík, vepřové a zelí. Nevěděla jsem, co je to knedlík. U nás nic takového není, myslela jsem, že je to jejich chleba, a tak sem to taky jedla, všichni se mi smáli. Byla to legrace. Minulý rok jsme se za nimi byli v Čechách podívat i se synem. Bydleli jsme na oplátku u nich doma a poznávali s nimi krásy Prahy. Určitě bychom se tam zase někdy chtěli vrátit, ale teď už se těšíme, až zase přijedou oni k nám.

Jančo s Danielou jsou velice zaneprázdnění svou restaurací, ale i tak zvládají ubytovávat turisty. Prý to není žádná práce. O turistech většinou neví, protože pokoje, co pronajímají se nachází v jiné části domu, než kterou obývají oni sami. Jednou týdně chodí Daniela vyměnit

povlečení a ručníky. Po jejich odjezdu tam kompletně uklidí, a to je prý veškerá práce. Když jsou turisté komunikativní, nemají problém s nimi trávit čas ať už v restauraci u jídla nebo při nákupu na tržnicích. S jednou rodinou jsou dokonce v tak dobrém vztahu, že u nich doma byli na dovolené. Když se dozví, že některý turista, co je u nich ubytovaný slaví narozeniny, tak mu uspořádají oslavu, protože se rádi baví. Pití jde však na účet oslavence.

Jančo také funguje tak trochu jako směnárna. Jelikož vlastní restauraci a má v kase dost peněz, turisté si k němu chodí měnit eura. Kvůli směně peněz by museli jezdit až do Burgasu. Jančo má kurz jako ve směnárnách, nic si nepřidává, což sem si sama vyzkoušela, protože jsem po celou dobu výzkumu měnila peníze u něj.

Obr. č. 3. Jančo a Daniela.

4.3 Paní Profesorová

Měla jsem tu čest poznat jednu starší ženu, která mi vyprávěla o tom, jak ubytovávala turisty u sebe doma a jaké to bývalo krásné období. Naše setkání bylo naprosto spontánní a nečekané,

že jsem se jí zapomněla zeptat, jak se jmenuje, ale protože jsem se dozvěděla, že její muž byl profesorem agronomie na univerzitě v Burgasu, tak jí budu říkat „paní profesorová“. Pronajímala tři pokoje v pětipokojovém bytě a účtuje si za to sedm euro na osobu za noc. Je to velice směšná částka oproti hotelům a pensionům. Když ještě žil pan Profesor, tak pronajímali pokoje často, ale od té doby, co už není mezi námi, se paní Profesorová bojí pronajímat. Pronajímali pokoje prý asi 20 let a jedna rodina k nim jezdila pravidelně. Turisty měli moc rádi. Pan Profesor je vozil na svůj vinohrad, kde jim dával ochutnávat jeho vlastní domácí rakiji². Jeho žena učila děti turistů bulharská slovíčka, protože jí rozčilovalo, když jí zdravili česky. Tento pár ubytovával jen Čechy. Bulharsko bylo jednou z mála možností letních prázdnin u moře za socialismu, a tak velké množství Čechů tuto možnost využívalo. Ve dvacátém století vznikaly v Bulharsku česko-bulharské vesnice, jako je např. Vojvodovo. Ve stejnojmenné knize popisuje Marek Jakoubek život vojvodovských Čechů s Bulhary (Jakoubek 2010). Na pobřeží mají místní obyvatelé kladný vztah k českým turistům spíše z prvního důvodu a také proto, že některé památky tu nechali postavit právě Češi. Je to např. Mořský park nebo také mořská zahrada ve Varně, kterou nechal postavit Český zahradní architekt A. J. Novák a který je dnes národní památkou krajinářské architektury (botany). Možná proto, k sobě mají Bulhaři a Češi tak blízko. Tento fakt je ještě umocněn tím, že dcera paní profesorové se provdala do České republiky.

Příběh paní Profesorové

Před deseti lety u mě bydlela jedna rodina z České Republiky. Byli to manželé se dvěma dětmi a bydleli u mě čtrnáct dní. Když se nastěhovali, nabídla jsem jim horní poličku v lednici, aby si měli kam dávat jídlo. Pokaždé to tak dělám, protože v pokoji pro turisty ledničku nemám, je drahá. Po dvou dnech mi začala lednička velice zapáchat, a tak jsem začala zjišťovat, čím by

² Rakije je pálenka z hroznového vína. Tradiční bulharský alkohol. <http://balkanskypolooostrov.cz/alkohol-v-bulharsku/>

to mohlo být. Očichala jsem všechny potraviny a zjistila jsem, že v té jejich horní policiče zapáchá sýr. Šla jsem je tedy poprosit, jestli by ho mohli vyhodit, že je určitě zkažený. Opravdu velmi zapáchal. Nakonec mi bylo vysvětleno, že je to v pořádku, že je tento sýr u nich doma pochoutka, že není zkažený a to, že takto zavání, je správné (byl to nejspíše Olomoucký tvarůžek). Stejně jsem to druhý den vyhodila, protože jsem to nemohla vydržet. Asi neměli dost peněz na jídlo, a proto nechtěli vyhodit zkažený sýr.

Paní profesorová dnes už turisty neubytovává, protože už je to starší dáma a bojí se. O ubytování se vždy staral její muž, který je dnes už po smrti. S turisty si vždy rádi popovídali, ale snažili se jim dát dostatek soukromí, aby se u nich doma cítili dobře. Sociální zařízení měli všichni společné a museli se sprchovat na etapy, kvůli teplé vodě. Velkého nárůstu turistů se nebojí, protože se toho prý už nedožije. K moři už dávno nechodí, takže neví, jak je pláž přeplněná.

4.4 Johny

Jediný respondent Johny mi řekl, že se mu zdá, že za poslední dva roky je v Krajmorii méně turistů. Nejlepší to bylo tři-čtyři roky nazpátek. Nedokázal mi však vysvětlit proč si to myslí, prý chodí méně turistů do restaurace (Johny pracuje v restauraci Kapitán Niko). Majitel restaurace Jančo tuto informaci popřel s tím, že je spokojený a že pro něj je momentální množství turistů více než dostačující. Jelikož byl Johny jediný, kdo si toto myslí, tak nevím, jestli tomu mám přikládat nějakou důležitost.

Johny je zaměstnanec v restauraci Kapitán Niko a velmi dobře rozumí slovensky. Na Slovensku pracoval pět let jako číšník. Sice u sebe doma turisty neubytovává, ale k turismu mi toho může říci mnoho, navíc se mi bude hodit, když budu potřebovat překlad. V Kajmorii žije celý svůj život, takže mi pomůže udělat si obrázek o tom, jak to tu vypadalo dříve a jak moc se to tu změnilo.

Johnyho příběh

Před 30 lety jsem se začínal živit jako číšník. Bylo to v Burgasu v restauraci u pláže. Jednou tam začali chodit pravidelně dva Slováci, byl to pár. Vypadali, že jsou naštvaní z naší obsluhy, tenkrát jsem ještě nechápal proč, ale když jsme si vyzkoušel pracovat jako obsluha na Slovensku, tak mi to bylo jasné. Na Slovensku jsou zvyklí na rychlejší obsluhu a také na jiné pořadí jídla při podávání na stůl. Také se tam nosí jídlo všem najednou, u nás se to nosí tak, jak to kuchař uvaří. Jeden den si mě zavolali, dali mi spropitné a požádali mě, jestli bych je nemohl obsluhovat jen já. Měl jsem velikou radost, protože jsem od nich dostával spropitné každý den. Jednou mě dokonce pozvali ke svému stolu na večeři a mohl jsem si objednat co jsem chtěl, i alkohol. Já jsem je na oplátku pozval k sobě domů na oběd. Když jim končila dovolená a odjížděli zpět do Bratislavy, odkud pocházeli, tak jsme si vyměnili kontakty a oni mi přislíbili, že mi v Bratislavě zkusí najít místo v nějaké restauraci jako číšníkovi. Díky nim jsem mohl pět let pracovat jako číšník v jiné zemi a získat tak zkušenosti. Jsem jim velice vděčný. Přemlouvali mě ať na Slovensku zůstanu, ale mé srdce, rodina i přátelé jsou zde v Bulharsku. Dodnes si pravidelně píšeme a oni občas přijedou na dovolenou. Bohužel už ne každý rok, jako tomu bylo dříve. To mě velice mrzí. Plánuji, že se za nimi pojedou podívat, protože jsem je už čtyři roky neviděl, bude to takové překvapení.

Johny u sebe turisty neubytovává, protože má malý byt, ke žije se svými dvěma bratry. Byl mi ale velice nápomocný, při překladu, výběru respondentů a při vzpomínkách na „starou“ Krajmorii. K turistům má kladný vztah. Říká, že jsou velice důležití pro ekonomiku vesnice. Nebojí se, že to tu bude jimi přeplněné, alespoň bude mít restaurace větší tržby. Stavění hotelů se také nebojí, protože to prý kvůli korupci potrvá ještě dlouho, než se začne něco dít. Jelikož umí slovensky, s hodně turisty se zná, a protože mu rozumí, je restaurace Kapitán Niko přeplněná česky a slovensky mluvícími turisty, kteří se dožadují jeho obsluhy. Při odchodu

dobře obsloužených hostů dostává spropitné a někdy si na jejich účet může objednat pivo nebo tvrdý alkohol.

Můj příběh s Johnym

Johny je velice lehkomyšlný člověk. Žije od výplaty k výplatě. Nešetří a je vždy nadšený, když dostane od turistů spropitné nebo něco k pití. Do práce jezdí na kole, i když bydlí od restaurace dvě minuty pomalou chůzí. Jednou mi vyprávěl, že vyhrál ve sportce 10 000 leva. To bylo na tehdejší dobu asi 100 000 korun. Tenkrát prý sháněl peníze na dřevo, aby si mohl přes zimu topit, ale jelikož tyto peníze nevydělal, ale vyhrál, tak je utratil v Sofii za zábavu. V zimě prý mrznul, protože nesehnal dost peněz, aby měl dřevo na celou zimu. Johnymu se taky občas přezdívá Johny chodec, protože prošel pěšky kus Evropy.

Obr. č. 4. Johny při práci v restauraci Kapitán Niko.

4.5 Jani a Girgana

Další respondenti jsou Jani a jeho žena Girgana. Oba dva jsou v důchodu a ubytováním turistů si k němu přivydělávají. Jani byl voják, a přesto má tak malý důchod, že si musí přivydělávat taxikažením a hlídáním objektů, k tomu ještě ubytovává turisty. Jeho žena byla učitelka hudby a k důchodu si přivydělává doučováním. Mohou pronajímat pouze jeden pokoj a ubytují u sebe asi 10 turistů za sezónu. Paní Girgana, když nedoučuje, sedí celé dny v Krajmorii na zastávce nabízí turistům ubytování. Nejčastěji ubytovávají Čechy nebo Slováky, ale čím dál více turistům začíná vadit, že by s nimi měli sdílet sociální zařízení. Přes zimu zůstávají v Krajmorii, protože jim finančně pomáhají děti, jinak by to nezvládali. Turismus vnímají velmi pozitivně a doufají, že zde bude každým rokem více turistů. Na mou otázku, zda se nebojí, že to tu bude přeplněné, odpověděli, že ne. Turisté mohou spát klidně u nich doma na podlaze. Přikrývek a polštářů mají dost.

Janiho příběh

Naše kamarády, kteří u nás pravidelně bydlí jsem poznal úplnou náhodou. Zrovna jsem byl v práci, a ke mně do taxíku nastoupili Slováci. Byla to rodina se třemi dětmi a jejich dědou. Vyzvedával jsem je na letišti a vezl do centra Burgasu, kde chtěli hledat ubytování. Nabídl jsem jim, že můžou bydlet u mě. Také jsem jim nabídl, myslím, slušnou cenu a to 14 leva za noc na jednoho (cca. 180 Kč). Po cestě se mi zmínili, že jejich nejstarší dcera má narozeniny. Když jsem se večer vrátil z práce, přivezl jsem narozeninový dort. Byli velice překvapení a jejich dcera měla ohromnou radost. Ten večer jsme strávili společně a od té doby se vidáme pravidelně každý rok. Každý rok taky slavíme narozeniny jejich dcery, i když už je plnoletá, je to taková naše tradice.

Obr. č. 5. Jani ve své kuchyni.

Příběh Girgany

Každý rok, posledních 7 let, k nám jezdí na návštěvu tatáž rodina z České Republiky. Pokaždé, když jsou v Bulharsku, tak se ozvou a my je pozveme k nám na večeři. Vždy toho navařím opravdu hodně, aby bylo z čeho vybírat. Samozřejmě vařím samá bulharská jídla. Stráví u nás pokaždé cca. 2–3 hodiny. Během večeře popijíme a povídáme si. Jani je poznal v taxíku, když je vezl hledat hotel. Nakonec je přivezl k nám. Od té doby volali jen jemu, když potřebovali někam odvést. Druhý rok naší známosti u nás byli ubytovaní znovu, ale již naposledy. Protože je to početnější rodina a bohužel to tu pro ně máme malé, takže bydlí jinde.

Jani a Girgana jsou velice milý a přátelský pár. S turisty mají kladný vztah a s některými dokonce velice přátelský. Přejí si, aby do Krajmorie jezdilo čím dál více turistů, aby jejich pokoj, který pronajímají nezůstával prázdný. Nepřemýšlí nad tím, že více turistů znamená více hluku a více hotelů. Mají před sebou vidinu vydělaných peněz, a to jim stačí.

4.6 Dončo

Dončo je postarší pán v důchodu. Je mu 68 let a svůj den tráví většinou na zahradě svého domu nebo v restauraci u piva s kamarády. Turisty ubytovává posledních 5 let, od té doby, co je v důchodu, protože mu kamarádi poradili, že si tak může přivydělat. Moc turistů ale neubytovává, protože jeho dům je zapadlý a on je nechce nahánět někde po ulici. Většinou je k němu pošle nějaký kamarád, když už nemá místo. Za tuto sezonu ubytoval zatím 2 turisty a říká, že se k němu možná zatoulá ještě jeden.

Dončův příběh

Před 3 lety u sebe ubytovával rodinu z Čech. Byli to manželé s jedním dítětem a psem. Bydleli u mě 14 dní a po celou tu dobu ta žena snad nevyšla z kuchyně. Vařila obědy, večeře, připravovala snídaně. Všechno nádobí používala vlastní. Dokonce si přivezli i vlastní prkénko na toaletní mísu. Jako kdyby se nás Bulharů štítily. Na konci pobytu jsem po nich chtěl o 15 euro více, kvůli energiím. Nedali mi je, a ještě se semnou hádali. Nechápu to, ale další rok přijeli znovu. Řekl jsem jim, že nemám místo, takové lidi nemám zapotřebí.

Dončo moc příběhů s turisty nemá. Většinou se s nimi potkává ráno, když odcházejí na pláž a potom až večer, kdy se vrací domů. Občas si s ním někdo z turistů dá pivo, ale on si prý nerad povídá. Je mým jediným respondentem, který má s turisty špatnou zkušenost. Napovídá tomu jeho příběh, ale i to, že jako vzpomínku, která ho nejvíce zasáhla, vybral tuto. S turisty, které u sebe ubytuje moc nekomunikuje. Většinou se k němu stejní turisté už nevrací. Má rád svůj klid a turisty bere pouze jako možnost přivýdělku.

5 Proměna vesnice

Krajmorie se za poslední léta velice změnila, ať už po stránce ekonomické, tak i po stránce vizuální, která je vidět ihned na první pohled. Dříve šedivá a nevzhledná vesnice se proměnila v turistické letovisko. Jelikož je to opravdu malá vesnice, lidé sem „utíkají“ od hluku velkoměsta jako je např. Burgas nebo Primorsko, kterému se mezi turisty přezdívá „České město“³ nebo „Bulharský mácháč“. Krajmorie láká stále ještě větším počtem Bulharů než cizinců, a tak se moc často nestává, že vám váš soused na pláži rozumí.

Ze začátku mých návštěv to byla typická vesnice, téměř neposkvrněná turismem. Byly zde otevřené dvě restaurace a u pláže stály dva stánky s občerstvením. Nebyla zde žádná možnost půjčení šlapadla nebo nabídky adrenalinu ve vlnách moře. Pláž byla mnohem špinavější, nikdo se o ní nestaral. Nebyla vůbec přeplněná, a tak si zde člověk našel místo i v pravé poledne, což už dnes není možné, a to zvláště když jsou víkendy, dojíždí sem mnoho Bulharů z okolí.

Krajmorie se změnila i po stránce zkvalitnění služeb. Dříve zde nebyl doktor ani ošetřovatel, žádná možnost hlídání dětí. Autobus jezdil jednou za 1-2 hodiny a jízdní řád na zastávce nebyl k přečtení, takže turisté byli odkázáni na své domácí nebo na svou trpělivost. Loňský rok zde město zmodernizovalo autobusovou zastávku, která informuje na elektronickém panelu o příjezdech a odjezdech autobusu (jezdí zde pouze jeden autobus, který jezdí mezi Krajmorí a Burgasem), a která podle mých respondentů svou moderní podobou jakoby nezapadá do této poněkud „nemoderní“ vesnice. Asi před pěti lety zde byla postavena školka, která však přes léto, když jsou prázdniny, funguje jako takový dětský koutek pro děti turistů. Místním obyvatelům tento fakt, že zde byla postavena, hodně ulehčil život, protože

³ https://cestovani.idnes.cz/primorsko-cv9-/kolem-sveta.aspx?c=A160701_111811_rady-na-cestu_jm

museli své děti vozit do školek v Burgasu. Před pěti lety zde byl postaven pravoslavný kostel, kam chodí místní obyvatelé každou neděli na modlitbu.

Obr. č. 6. Školka v Krajmorii.

Je zde šest restaurací, přes zimu zde funguje pouze jedna, a to restaurace Kapitán Niko. Restaurace, ale i potraviny mají podle mých respondentů jak přes léto, tak přes zimu stejné ceny. Takže se zde v turistické sezóně nezdražuje. Turisté se mohli spíše než v penzionech ubytovat u místních obyvatel. Postupem času se začalo u pláže objevovat více a více stánků s občerstvením, suvenýry, plážovými věcmi a oblečením.

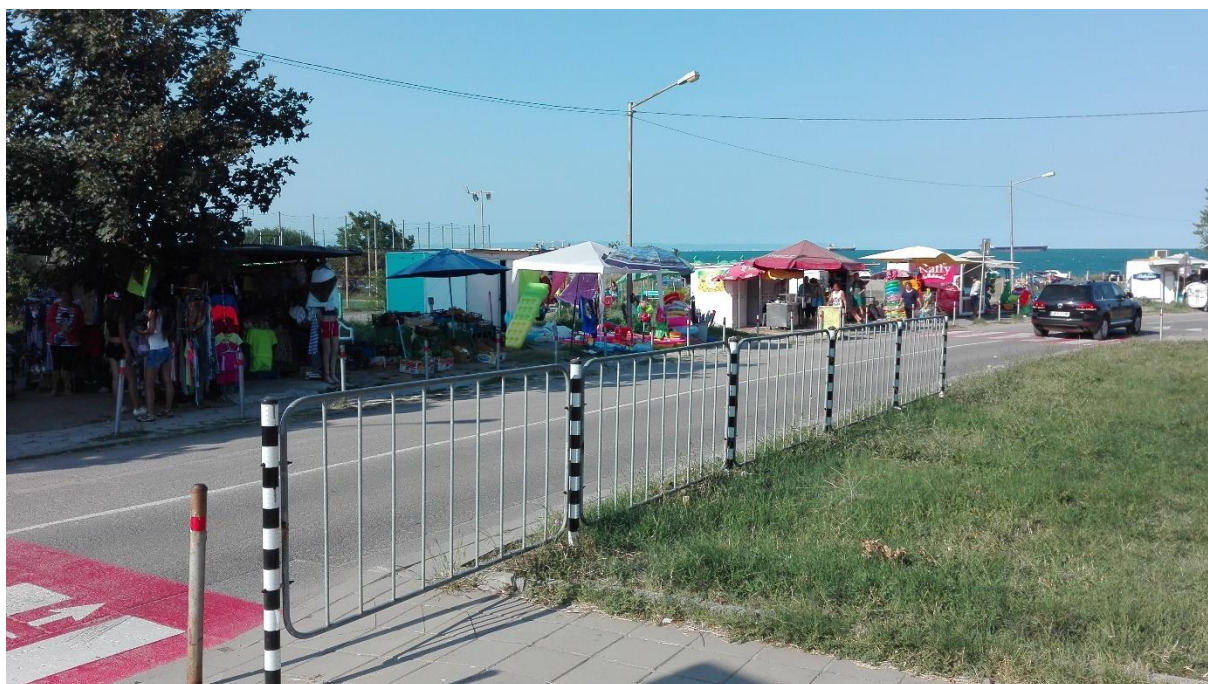
Krajmorie nikdy nebyla a zatím pořád není letovisko s pětihvězdičkovými hotely, nádhernou pláží a úchvatnou přírodou. Jezdí sem turisté, kteří si chtějí užít dovolenou v „Bulharsku“ a ne na „mácháči“. Jenže vesnice začíná jít s dobou a pozemky u pláže jsou všechny vykoupené a jejich majitelé mají ideu postavit zde luxusní hotely v blízkosti moře. Jednou tedy možná bude z Krajmorie luxusní letovisko, i když je zarážející takto pojmenovávat vesnici o 9 ulicích. Nicméně něco přece jen v Krajmorii zůstalo stejné. Parte na stromech,

sloupech, plotech a dveřích, prostě všude kam se podíváte. Vyvěsí se vždy, když někdo umře, aby to všichni věděli a na výročí smrti se na parte připíná černá stuha. Dle mého názoru už je to rituál všech Bulharů a rituály se neobejdou bez symbolů, jak píše ve své knize Sociální a kulturní antropologie T. H. Eriksen, což může být právě černá stužka na výročí smrti (Eriksen 2008: 268).

Všichni mí respondenti se shodují na tom, že proměna vesnice je ve všech ohledech pozitivní. Je tu pro ně mnohem více služeb, takže mají větší komfort. Nejvíce nadšení jsou zde z lékárny, která je tu otevřená každý všední den. Tu podle nich ocení hlavně senioři a turisté. Na druhou stranu si někteří mí respondenti stěžují na hluk, který vzniká důsledkem narůstajícího turismu. Největší hluk je tu v pátek a o víkendu, kdy se baví nejen turisté, ale díky různým atrakcím na pláži i místní mladí obyvatelé. Přes týden je tu relativně klid, sem tam nějaký společensky unavený jedinec, ale to prý není problém. Říkají, že jsou vděční turistům za rozvoj vesnice. Dříve by si bez auta ani pořádně nenakoupili, dnes je tu několik potravin, kde turisté, ale i obyvatelé vesnice seženou vše co je potřeba (V rámci mezí. Jsou to malé potraviny, kde je od všeho jeden druh.). Proměna vesnice je podle mých respondentů, ale i podle ostatních místních obyvatel velmi pozitivní a v mnohém velmi ulehčuje život.

Obr. č. 7. Lékárna v Krajmorii.

Obr. č. 8. Stánky u pláže.

6 Vztah místních obyvatel k turistům

Tématem této práce byl vliv turismu na místní obyvatele, a tak se v této kapitole pokusím shrnout svá zjištění.

Zjistila jsem, že vztah místních obyvatel k turistům je velmi vřelý. Pouze jeden z mých respondentů Dončo se vyjádřil k turistům nelichotivě. Další respondent Krasi měl také špatnou zkušenost, ale nijak ho nezasáhla, na turisty má stále dobrý názor. Zbylí respondenti mají s turisty velmi přátelské vztahy, většina z nich se se svými kamarády cizinci seznámila při jejich ubytování a stále se vídají, ať už pravidelně nebo nepravidelně, většinou jsou s nimi během roku v kontaktu. Turisty ubytovávají rádi, a berou to jako zpestření letních dní. Některé turisty berou už jako svou rodinu a každoročně se na ně těší. Turisté se k mým respondentům vrací pravidelně a občas sebou přivezou své přátele, a tak vlastně dělají svým domácím „kšeft“. Někteří mí respondenti si s turisty vyměňují dárky. Turisté přivezou dárky ze své země a při příjezdu s nimi obdarovávají své domácí. Jejich domácí je na oplátku obdarovávají (většinou bulharským alkoholem) při jejich odjezdu. Mí respondenti mají spoustu pěkných příběhů s turisty (viz kap. 4.). Myslím, že si jich obyvatelé vesnice velmi váží, protože vědí, že díky nim stoupá ekonomika vesnice a tím pádem i jejich životní úroveň. Mají je ale rádi i jako přátele a jsou jim ochotni plnit všelijaká přání. Většina obyvatel se snaží v letní sezóně nějak podnikat, ať už provozováním pensionů, restaurací, stánků nebo nabídkami volných pokojů ve svých domovech. Tím pádem je pro ně turistický ruch ve vesnici nesmírně důležitý.

Narazila jsem však na problém s rusky hovořícími turisty, které nemá mnoho obyvatel v oblibě. Stěžují si na jejich chování. Od několika respondentů jsem se dozvěděla, že po sobě nechávali v ubytování velký nepořádek a rozbité věci, které se ani nesnažili finančně nahradit. Někteří byli arogantní a většina z nich měla neposlušné děti, které v době nočního klidu dělaly velký hluk, a rušily tak i ostatní sousedy. Dokonce se mi jednou stalo, že na mě byla obsluha

v restauraci velice nepříjemná a až když jsem jim řekla, že jsem z Česka, tak zvolali „nět Rus?“ a omluvili se. Poté už se ke mně chovali mile a přátelsky.

Jak už jsem se zmínila v předchozí kapitole, někteří respondenti si stěžovali na hluk, který tu bohužel bývá o víkendech ve večerních a nočních hodinách. Na pláž se sjedou majitelé různých atrakcí, jako je např. skákací hrad, trampolíny nebo střelnice. Pouštějí hlasitou hudbu, někdy pouští ohňostroj a lákají turisty k utrácení. V Krajmorii je jediná diskotéka, která je na pláži, ale ta nikomu nevadí, protože není moc hlučná. Přes to se všichni mí respondenti shodují, že je to malý problém, který je s turisty spjatý. Na hluk se snaží zvyknout a shodují se, že jsou turisté důležití pro Krajmorii a její rozvoj.

7 Závěr

To, že lokalitu dobře znám mi při výzkumu velmi pomohlo. Po většinu doby výzkumu jsem se setkala s přátelským přijetím obyvatel, jelikož jsem pro ně nebyla cizí. Výhodou pro mě také bylo, to že jsem mohla mít většinu respondentů ve svých známých, takže rozhovory, které jsem s nimi vedla byly více uvolněné a bez zbytečné nervozity, která se u mě dostaví vždy, když mám hovořit s někým neznámým.

Téma mé práce je *Vesnice Krajmorie: Vliv turismu na místní obyvatelé* a za tímto účelem jsem zjistila, že turismus v Krajmorii velmi ovlivnil život místním obyvatelům. Stále narůstající turismus zajistil ve vesnici větší komfort pro turisty, ale hlavně pro její obyvatele. Kromě školy poskytuje vesnice všechny důležité, ale i méně důležité služby, jako je lékař, pošta nebo kadeřník. Zřízení důležitých služeb jako je lékárna nebo dětská školka, obyvatelům příjemně usnadňuje život, nemusí za těmito službami jezdit do vzdáleného Burgasu. Také častější interval příjezdu a odjezdu autobusu je pro obyvatele velice příjemný.

I turisté ovlivňují život místním obyvatelům, a to především těm, kteří si je nastěhují do svých domovů. Důvodem je to, že ať chtějí či ne, na několik dní se stávají součástí života svých domácích. Dozvěděla jsem se, že někteří více, někteří méně, ale už jen fakt, že mají místní ve svém domě někoho cizího, je svým způsobem ovlivňuje. Musí se totiž, i když to kolikrát nepřiznají určitým způsobem přizpůsobit svým nájemníkům. U mě to bylo např. sprchování. Chtěli abych se vysprchovala vždy jako první, abych měla teplou vodu. Někdy na mě čekali až do noci jen aby mi tu teplou vodu nevypotřebovali. Jelikož jsem neměla klíče od domu, museli večer čekat, než se vrátím, aby mohli zamknout. Obyvatelé, kteří si turisty nastěhují do svých domovů, musejí dbát na to, aby měli turisté dostatečný klid, takže spoustu činností jako je např. sekání trávníku, odkládají na pozdější hodiny. Tyto činnosti pak vykonávají v těch nejvyšších teplotách místo toho, aby je vykonali ráno, kdy je ještě příjemně. Čekají až turisté odejdou na pláž a potom vykonávají práce, které by je mohli rušit. Večer a v noci se pak musejí chovat tiše,

aby turisty nezbudili. Těmito a dalšími různými způsoby turisté ovlivňují život místním obyvatelům, i když si to místní obyvatelé, zdá se, neuvědomují. Musí se chovat jako turisté ve svém vlastním domě.

Je tu ovšem jeden problém, který vznikl z důvodu narůstajícího turismu ve vesnici, a na který si stěžují i místní obyvatelé, a to je hluk. Někteří mí respondenti si stěžovali na velký hluk, který bývá ve vesnici vždy v pátek na večer a o víkendu. Je tomu tak proto, že se na pláž sjíždějí různí podnikatelé, a z pláže vznikne menší pouť, kde si mohou děti zaskákat ve skákacím hradě nebo se projet na kolotoči. Starší si pak mohou na střelnici vystřelit růži nebo plyšovou hračku, a k tomu všemu hraje hlasitá hudba. Lákají tak turisty k utrácení.

Bulharsko navštěvuje čím dál více turistů, kteří ho upřednostňují před méně bezpečnými cíli (businessinfo). To má za následek to, že se do Bulharska žene mnoho turistů, kteří dříve jezdili do destinací, které dnes nejsou dostatečně bezpečné. To zlepšuje ekonomiku země, ale hlavně malých vesnic, jako je Krajmorie, kdy si místní obyvatelé mohou přivydělat opravdu vším, co je napadne. Proto vznikl fenomén levného ubytování u někoho doma. Staří lidé si mohou přivydělat i prodejem ovoce a zeleniny, které si sami vypěstují.

Turisté v každém případě ovlivňují život místním obyvatelům, někteří více, někteří méně, ale myslím, že všichni pozitivním způsobem, což dokazují příběhy respondentů. Život místních obyvatel se otočil naruby od té doby, co začalo Krajmorii navštěvovat více turistů. Bulhaři jsou velmi přátelští a pohostinní lidé a rádi stráví se svými turisty volnou chvílí, vyplněnou nějakou aktivitou nebo jen konverzací, ale také respektují soukromí turistů a jejich rozhodnutí se s nimi nepřátelit.

8 Bibliografie

- Bendová, J. 2013. *Antropologie turismu v kontextu balijské kultury*. Diplom. práce: FF UK.
- Burns, P. M. 1999. *An Introduction to Tourism and Anthropology*. London: Routledge.
- Eriksen, T. H. 2008. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál.
- Fay, B. 2002. *Současná filosofie sociálních věd*. Praha: Slon.
- Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Chorvát, I. 2007. *Cestovanie a turismus v zrkadle času*. Banská Bystrica: Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela. 978-80-8083-344-2.
- Chorvát, I. 2007. *Turista jako symbol světa*. In Budil, I., Zíková, T. Antropologické sympozium V. Plzeň: Dryada.
- Nash, D. (1996). *Anthropology of tourism*. Emerald Group Publishing Limited.
- Jakoubek, M. 2010. *Vojvodovo*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- Jansová, M. 2011. *Hosté a hostitelé v lokalitě sečské přehrady: Případová studie*. Bak. práce: FF upce. Dostupné z <https://dk.upce.cz/handle/10195/45450> [5.10.2017].
- Smith, L.V. 1989. *Hosts and Guests: The anthropology of Tourism*. 2nd. Ed. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Soukup, M. 2014. *Teréní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. Praha: Karolinum.
- Šanderová, J. 2005. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. Praha: Slon.
- Tkadleová, T. 2010. *Vývoj turismu na Černomořském pobřeží*. Diplom. práce: FF upce. Dostupné z <https://dk.upce.cz/handle/10195/37264> [12.9.2017].
- Válka, M. 2011. *Sociokulturní proměny vesnice*. Brno: Masarykova univerzita.

Internetové zdroje

Botany: <http://botany.cz/cs/primorski-park/> [11.3.2018].

Bulharsko-web: <http://www.bulharsko-web.cz/clanky/krajmorie> [13.1.2018].

Businessinfo: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/bulharsku-pomohli-turiste-i-evropske-fondy-85147.html> [21.12.2017].

Casa: http://www.casaonline.cz/?page_id=7 [18.2.2018]

Cestovní ruch: <http://cestovnuruch.studentske.cz/2009/11/typologie-turistu.html> [20.3.2018].

Deník: https://www.denik.cz/ze_sveta/bulharsko-prohrava-boj-s-korupci-20160704.html
[8.1.2018].

Idnes: https://cestovani.idnes.cz/primorsko-cv9-/kolem-sveta.aspx?c=A160701_111811_rady-na-cestu_jm [10.3.2018].

Planeta cestování: <https://www.planetacestovani.cz/letni-dovolena-bez-imigrantu-bezpecnost/>
[11.3.2018].

Planeta cestování: <https://www.planetacestovani.cz/cestovatel/> [10.3.2018].

9 Příloha

Část rozhovoru s respondentem Krasimirem Banovem

Datum konání rozhovoru: 5. 8. 2017 Vysvětlivky T = Tazatel, K = Krasimir

T: Kolik turistů u sebe doma ubytuješ za sezónu?

K: Jen tebe.

T: Jenom mě?

K: Dříve jsem ubytoval hodně turistů. Dnes už nemám místo. Bydlí u mě syn s přítelkyní a vnukem. Když byl syn a dcera (u Krasimira nebydlí, studuje a žije na internátě) menší, tak studovali, a tak tu bylo místo pro turisty. Pokud zde bude chtít jednou bydlet i dcera, budu muset udělat z pokoje pro turisty její pokoj.

T: Jak dlouho už u sebe ubytováváš turisty?

K: Bude to šest let.

T: Jsi s nějakými turisty více v kontaktu?

K: Ano, je jich pár. Během roku si napíšeme, když je nějaký svátek nebo tak. Na Vánoce si voláme a přejeme si krásné svátky.

T: Měl si někdy s turistou nebo turisty špatnou zkušenost?

K: Jednou. Ubytoval jsem u sebe jednoho mladého muže a ten si každý večer vodil do svého pokoje cizí dívky. Báł jsem se, že se mi doma něco ztratí nebo, že mě sousedé pomluví, a tak jsem ho varoval. Bohužel nedal na mé varování, a tak jsem ho musel po 5 dnech vystěhovat.

T: Žiješ celoročně v Krajmorii?

K: Teď už ano. Syn mi finančně vypomáhá, a tak už tu můžeme zůstat i přes zimu. Měl jsem byt v Burgasu, kde jsme v zimě žili, ale ten jsem loni prodal.

T: Jak dlouho tu už žiješ?

K: 17 let. Přiženil jsem se sem.

T: Myslíš, že jsou ceny v restauracích/potravinách v Krajmorii přes léto vyšší než v zimě?

K: Jsou tu stejné ceny. Restaurace je otevřená pouze jedna, a to Kapitán Niko.

T: Je turismus pro Krajmorii přínosem? Proč?

K: Ano. Je důležitý pro ekonomiku Krajmorie, z turistů jde hodně peněz. Vadí mi ale, že je zde moc aut, děti si nemůžou hrát na ulici. O víkendu je zde velký hluk, ale to mi až tak moc nevadí.

T: Myslíš hluk z diskotéky?

K: Ne, ta je až na pláži, to je ode mě daleko. Hluk dělají kolotočáři. Postaví skákací hrad a pouští nahlas hudbu. Není to každý den, jen v pátek a o víkendu, když je tu nejvíce lidí, aby vydělali co nejvíce peněz.

T: Co si myslíš o tom, že sem každým rokem jezdí stále více turistů?

K: Myslím si, že je to dobře. Nechají tady hodně peněz.

T: Nebojíš se, že jich tu jednou bude až moc?

K: Čím více turistů, tím lépe pro Krajmorii.